

Kyjev – matka ruských miest (Kyjevská Rus)

Kyjevská Rus (Staroruský štát, Kyjevský štát) bola najstarším štátom východných Slovanov, ktorý vznikol v 9. - 11. storočí v slovanskom prostredí východnej Európy. Na tomto území žili mnohé slovanské kmene, ktoré sa po vzniku Kyjevskej Rusi začali nazývať „Rusi“ (neboli to však Rusi v dnešnom chápaní ako obyvatelia Ruska). V prvej polovici 12. storočia sa Kyjevská Rus rozpadla na viacero štátov, definitívne Kyjevská Rus zanikla v roku 1240.

Východní Slovania

Východní Slovania v období sťahovania národov osídlili obrovskú plochu Východoeurópskej roviny, ktorá sa rozkladá od pobrežia Severného ľadového oceánu až k Čiernemu a Kaspickému moru, od **Karpát** na západe až po Ural na východe.

Už byzantskí historici v 6. storočí vo svojich správach opisovali slovanský ľud známy pod menom **Anti**. O východoslovanských kmeňoch máme správy aj od ruského letopisca Nestora zo začiatku 12. storočia. Východní Slovania bojovali proti kočovným ázijským národom (Avarom, neskôr Maďarom) a vytvárali si kmeňové zväzy, ktoré sa stali predchodcom neskoršej Kyjevskej Rusi.

Teórie o vzniku Kyjevskej Rusi

Existujú dve známe teórie o vzniku Kyjevskej Rusi – **normanská a chazarská**.

Normanská teória sa týka politickej úlohy **Normanov (Varjagov)** pri vzniku raného ruského štátu.

Menej známa **chazarská teória** tvrdila, že ruskí Varjagovia boli „ľud chazarského kmeňa“ - tento názor ale na rozdiel od normanizmu upadol čoskoro do zabudnutia.

Začiatky Kyjevského štátu (882)

Za počiatok Kyjevského štátu sa pokladá spojenie dvoch najvýznamnejších obchodných stredísk - miest **Novgorodu a Kyjeva**. Novgorod a Kyjev mali výhodné postavenie na dôležitej obchodnej ceste z krajiny Varjagov (Normanov) do Grécka. Varjag Rurik ovládal Novgorod, **Askold a Dir** ovládali Kyjev. Rurikov nástupca **Oleg** dobyl Kyjev v roku **882** a tento rok je považovaný za rok vzniku Kyjevskej Rusi a spojenia Novgorodu a Kyjeva. Jej panovníci, ktorí sa spočiatku titulovali ako **kagani** a neskôr ako **kyjevské veľkokniežatá**, odvodzovali svoj pôvod od varjagského vládcu Novgorodu Rurika, a nazývali sa preto **Rurikovci**. Formovanie Kyjevskej Rusi bolo dovŕšené za vlády veľkokniežaťa **Vladimíra I.** (980 – 1015). Jeho najväčšou zásluhou bolo prijatie **kresťanstva** z Byzantskej ríše. Počas tohto obdobia etnicky splynuli varjagskí vládcovia a ich družiny s miestnym slovanským obyvateľstvom.

Na vývoj Kyjevskej Rusi vplývala **Byzantská ríša** (obchodné styky, náboženstvo), susedstvo so

škandinávskymi krajinami a neustále hrozby kočovných kmeňov v juhoruských stepiach a v Povolží (**Bulhari, Chazari, Maďari, Pečenehovia, Kumáni - v ruskom prostredí nazývaní Polovci**). O týchto bojoch s kočovníkmi rozprávajú aj staré ruské povesti - **byliny**.

Prijatie kresťanstva

Prijatie kresťanstva - **christianizácia** Kyjevskej Rusi prebiehala od 9. storočia. Ako prvá sa dala pokrstiť kňažná **Ol'ga** (945 - 962), regentka nepnoletého syna **Svjatoslava**. Stalo sa to v roku **955** v Kyjeve, ale krst kňažnej nevedol ku christianizácii krajiny. To sa stalo až za vlády **Vladimíra I.** v roku 989. Rozhodujúcim momentom pre prijatie kresťanstva na Rusi sa stali jej politické vzťahy s Konštantínopolom. Byzantský cisár **Basileios II.** požiadal Vladimíra I., aby mu poskytol vojenskú pomoc na potlačenie vzbury vo vojsku. Vladimír mu poslal 6000 varjagských bojovníkov a za poskytnutú pomoc mu Basileios II. prisľúbil ruku svojej sestry **Anny Porfyrogennéty**, o ktorú Vladimír požiadal. Ako podmienku si cisár vynútil, že Vladimír prijme krst, a to osobne aj pre svoju krajinu. V roku **989** knieža prijal krst a následne oslávil svoju svadbu. V Kyjeve Vladimír prikázal pokrstiť všetko obyvateľstvo v rieke **Dneper**. Krstom a sobášom sa Vladimír zaradil medzi európskych kresťanských panovníkov a ruský štát a cirkev sa otvorili kultúrno-cirkevnému vplyvu Byzancie. Do Kyjevskej Rusi prichádzali grécki duchovní a prinášali so sebou literatúru, ktorá ovplyvnila cirkev, právo a históriu. Bulharskí misionári priniesli **slovanskú liturgiu a písomníctvo**. Zavedenie zrozumiteľného jazyka do cirkvi zvyšovalo záujem o nové náboženstvo a prispelo ku poslovančeniu varjagskej (normanskej) vládnucej vrstvy.

Rozkvet Kyjevskej Rusi

Veľký rozkvet dosiahla Kyjevská Rus za vlády **Jaroslava I. Múdreho (1016 - 1054)**. Za Jaroslavovej vlády sa rozvíjala kultúra, vzdelanosť a staviteľstvo. V Kyjeve dal postaviť mestské hradby s tromi bránami - **Pol'skou, Židovskou a Zlatou**, ktoré strážili vstup do mesta. V centre mesta stála **Katedrála sv. Sofie** s bohatou výzdobou. V knižnici katedrály bolo množstvo kníh, pretože Jaroslav bol vzdelaný a podporoval vzdelávanie. Dúfal, že Kyjev raz bude konkurovať Konštantínopolu. Za jeho vlády vznikol aj zákonník Ruská Pravda. Po Jaroslavovej smrti sa Kyjevská Rus začala rozpadávať na malé kniežatstvá. Posledným významným panovníkom bol Jaroslavov vnuk **Vladimír II. Monomach** (1113 - 1125). Po Vladimírovej smrti pokračovalo drobenie Kyjevskej Rusi na samostatné kniežatstvá, medzi ktorými najvýznamnejšie boli **vladimírsko-suzdaľské, novgorodské a haličsko-volyňské**. Zo začiatku bolo týchto kniežatstiev 15, neskôr až okolo 250, na čele s kniežatami z rodu Rurikovcov.

Koniec Kyjevskej Rusi

Za koniec Kyjevskej Rusi sa považuje rok **1169**, kedy bol **Kyjev vypálený** a vydrancovaný vojskom vnuka **Vladimíra II. Andreja Bogoljubského** (1157 - 1174), ktorý vládol vo **vladimírskom kniežatstve**. Vznik samostatných kniežatstiev nebránil ďalšiemu rozvoju ruských krajín. Negatívnym javom bol boj o moc medzi kniežatami, čo oslabilo krajinu a tá sa stala korisťou kočovných **Mongolov** (najmä v roku 1240). Preto sa rok **1240** uvádza ako definitívny **koniec Kyjevskej Rusi**.

Zopakujte si:

1. Aké teórie o vzniku Kyjevskej Rusi sú známe?
2. Kedy a ako vznikla Kyjevská Rus?
3. Kto boli najvýznamnejší panovníci Kyjevskej Rusi?
4. Čo spôsobilo zánik Kyjevskej Rusi?

Použitá literatúra:

Múcska, V. a Skladaný, M.: Európa v období stredoveku, Orbis Pictus Istropolitana, Bratislava 1996
Kronika lidstva, Fortuna Print, Bratislava 1992